

Queralt i altres santuaris marians berguedans sota la mirada del pare Narcís Camós (segle XVII)¹

M. Dolors Santandreu

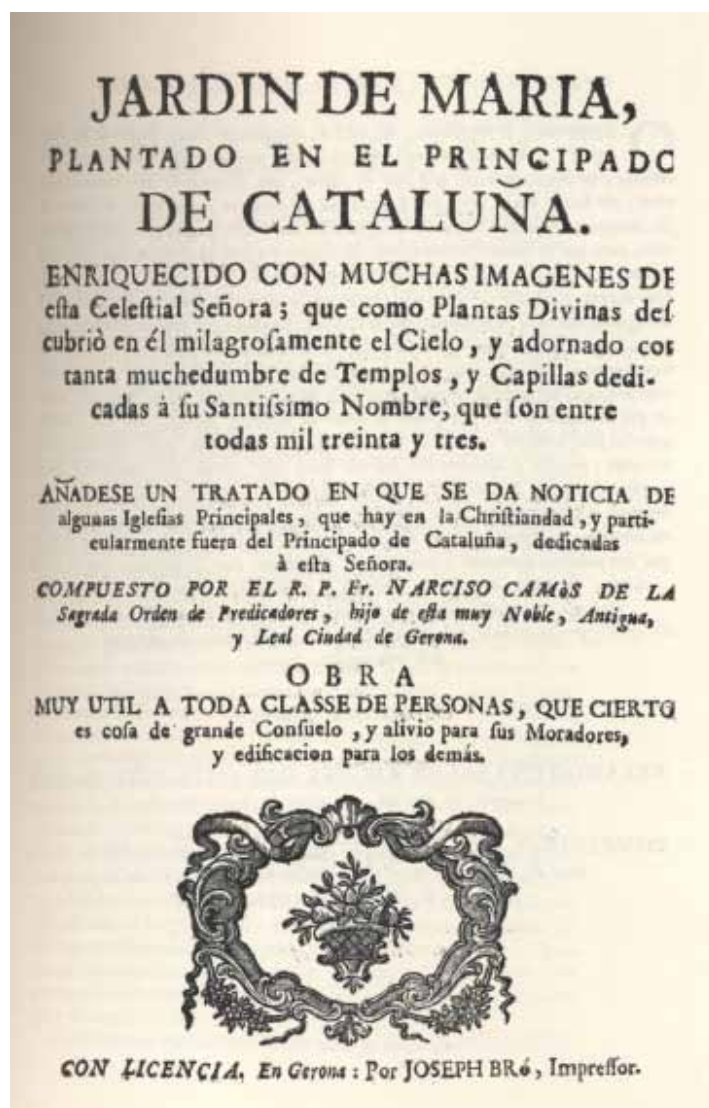
Entre els anys 1651 i 1653 el pare Narcís Camós va recórrer tots els bisbats de la Catalunya de l'època, visitant 1028 santuaris marians. La informació que hi va recollir la va escriure en una obra, *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*, publicada per primera vegada a Barcelona per Jaume Plantada el 1657 i reimpressa a Girona el 1772 per Josep Bro. L'any 1949 l'editorial Orbis² de Barcelona en va fer una reedició, amb pròleg del Dr. Eduard Junyent, conservador del Museu Episcopal de Vic. A finals segle XX i principis del següent, els bisbats d'Urgell³ (1992) i Girona⁴ (2008) i l'arquebisbat de Tarragona⁵ (1999) van fer edicions facsímils dels seus corresponents capítols.

Hem de qualificar l'obra suau esmentada com a fonamentalment religiosa i com a tal ha de ser vista. En llegir-la no es pot perdre de vista que persegueix un objectiu clar, repetit pel seu autor nombroses vegades: potenciar i fer créixer el fervor i la fe envers la Mare de Déu.

Amb tot, és més que un llibre religiós. L'obra també té valor com a document històric i etnogràfic. Endinsem-nos-hi.

El pare Narcís Camós i la seva obra.

Poques són les dades biogràfiques que es coneixen del pare Narcís Camós. Va néixer a Girona el 1621, en una família d'adroguers, i va morir a Barcelona 43 anys més tard, el 1664. Va entrar a l'orde dels Dominics Predicadors i va viure als convents de l'Anuncia-

ció de Girona i de santa Caterina Màrtir de Barcelona, on va ser sagristà major i mestre de novicis i on va morir.

A més de l'obra que ara ens interessa, se n'hi atribueixen altres: *Compendio de la vida del V. Fr. Dalmacio Ciurana* i la *Vida de sant Medir*.

Portada *Jardín de María*: extreta de CAMÓS, Narcís. *Jardín de María*. Pròleg del Dr. Eduard Junyent. EDITORIAL ORBIS. BARCELONA, 1949.

Però se'l coneix principalment, com ja hem dit, per l'obra que, en la reedició de l'any 1772 passa a titular-se: *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña: enriquecido con muchas imagenes de esta celestial Señora, que como plantas divinas descubrió en él milagrosamente el cielo, y adornado con muchos templos, y capillas dedicadas a su sabrosísimo nombre*.

Per a informar-se, el pare Camós va recórrer a peu durant tres anys la majoria d'ermites, capelles i santuaris marians de la Catalunya de mitjan segle XVII, un país que encara no havia sigut mutilat pel Tractat dels Pirineus (1659), però que patia els estralls de la guerra amb Castella, la Guerra dels Segadors (1640-1652), i que, juntament amb les inclemències del temps i la dificultat de les comunicacions, degueren convertir el viatge del pare Camós en una autèntica odissea.

El *Jardín de María* es divideix en deu llibres, cadascun d'ells dedicats a les divisions eclesiàstiques del moment: l'arquebisbat de Tarragona; els bisbats de Barcelona, de Girona, de Tortosa, de Lleida, d'Urgell, de Vic, d'Elna, de Solsona i l'Arxiprestat d'Àger i Priorat de Meià.

En cada llibre, l'autor presenta, a manera de capítols, les diferents imatges de la Mare de Déu venerades en ermites, capelles i santuaris de cada demarcació i, al final, hi afegeix una relació nominal de totes les parròquies, sufragànies, monestirs, convents, etc. dedicats al culte marià.

L'estructura que el pare Ca-

mós segueix en la seva obra sempre és la mateixa. Comença el capítol amb una descripció geogràfica del lloc on es troba la imatge: la parròquia a la qual pertany, l'arquitectura de l'edifici, la disposició del retaulle, etc. Continua explicant ben detalladament la troballa de la marededéu i el procés que es va seguir fins a l'edificació de l'església, capella o ermita on és venerada. Passa després a fer una acurada descripció de la imatge: material, iconografia, polí cromia, característiques, etc. Fa també una relació de confraries, dies d'indulgència, processons i festes i acaba amb l'explicació de meravelles, miracles, guaricions i gràcies que la imatge ha atorgat, així com dels problemes que pot solucionar si se li adrecen pregàries i, també, les raons per invocar-la: malalties específiques, sequeres, plagues, etc.

Per fer aquesta compilació de dades, el pare Camós va consultar diversos tipus de fonts. En primer lloc, la documentació, tant escrita com gràfica, que trobava en cada lloc (actes de consagració, diaris, llibres de comptes, notes, etc). També va obtenir informació de fonts orals, amb entrevistes a capellans, a responsables de les esglésies i capelles que visitava així com de devots i altres habitants que li van aportar dades re-

levant. Algunes vegades l'autor va recórrer a referències bibliogràfiques d'altres escriptors, deixant-ne sempre constància. Però una gran part de la informació la va obtenir gràcies a la seva pròpia experiència: el pare Camós va ser un viatger observador que va enriquir les seves narracions amb acurats i personals comentaris del que va veure.

Abans de seguir les visites que el pare Camós va fer al Berguedà, fixem-nos amb el títol de l'obra i el seu significat. *Jardín de María* és, en realitat, una metàfora: per a l'autor les diferents imatges i devocions de Maria són les flors d'un jardí. El culte a Maria queda, doncs, lligat a la bellesa, la pau, l'harmonia, la natura ...

El pare Narcís Camós al Berguedà

A la nostra comarca, el pare Camós va visitar els santuaris de Corbera, Falgars, Gresolet, l'Hospitalet, la Mata, la Quar, els Torrents, els Tossals i Queralt. Fixem-nos en les descripcions que en fa.

CORBERA

El santuari de Corbera es troba dins la parròquia de sant Vicenç d'Espinalbet i deu el seu nom al fet que la marededéu va ser trobada per uns pastors en una cova enmig d'uns corbs. El pare Camós

lloa la frescor de la font que raja una mica més avall del santuari i que hem d'identificar amb la del Pla dels Freixes.

El pare Camós descriu la marededéu com una talla de fusta, d'uns tres pams d'alt i dempeus. Va vestida amb una túnica vermella i un mantell blau amb detalls daurats. Porta el cap cobert amb una toca blava i a la mà dreta porta una flor. Amb el braç esquerre sosté el Nen, descalç, vestit amb túnica vermella i aguantant, amb les dues mans, un llibre obert.

Celebrava, i encara celebra (2016), la seva festa el diumenge sobre el 8 de setembre, dia de la Nativitat de la Mare de Déu. També acudien al santuari els fidels en processó el dilluns de Rogatives (el dilluns de la setmana de l'Ascensió) i en cas de sequera. Generalment, al cap de dos o tres dies d'haver fet l'ofici per demanar aigua, la Mare de Déu feia ploure.

FALGARS

El santuari de Falgars pertany a la parròquia de Santa Maria de Lillet i deu el seu nom al fet que al lloc hi ha moltes falgueres. La imatge va ser trobada per un bou de la casa Saus i portada pels poblatans a la parroquial fins que se li va erigir el santuari actual.

Quan el pare Camós va visitar

Falgars, la capella estava acabada de fer i la defineix com "*maca i alegre*". Descriu detalladament la imatge: una marededéu de la llet, de marbre, dempeus, morena de cara i vestida de blanc. El Nen, amb drap de puresa daurat i mig cos nu, està sobre el braç dret de la Mare que, amb la dreta, li agafa els peus.

La festa gran del santuari és el dilluns de la Segona Pasqua quan els poblatans hi arriben en processó. També hi ha festa per la Nativitat i l'Assumpció de la Mare de Déu (8 de setembre i 15 d'agost, respectivament) i per Sant Marc (25 d'abril) quan hi acudeixen els fidels de les parròquies properes de Sant Martí de Brocà, Sant Jaume de Frontanyà i Sant Martí de la Nou.

De la Mare de Déu de Falgars, el pare Camós explica el miracle que va obrar, el 1597, en salvar un fill i un nebot del poblatà Joan Sunyer, de morir ofegats quan van caure al riu Llobregat.

GRESOLET

Va ser també un bou el que va descobrir la marededéu de Gresolet, advocada dels que són segrestats per lladres i bandolers.

El seu santuari, dins la parròquia de Sant Martí de Saldes, es troba als peus del Pedraforca, en un lloc enclotat i envoltat de roques i boscos.

El pare Camós descriu la imatge com una talla de fusta, d'uns dos pams i mig d'alçada, asseguda i morena de cara. Sobre el genoll dret, la Mare sosté el Nen que té un llibre a la mà esquerra i li manca la dreta. La policromia d'ambdues figures està bastant malmesa. En concret i referent a la de Maria, l'autor diu: *"ha sido pintada y casi no se conoce su color antiguo"*.

El santuari consta de l'església i una casa al costat, en molt bones condicions, on hi viu un ermità i s'hi hostatgen els pelegrins. L'església és *"harto capax, hecha con bóveda, mira a mediodia y está abierta de ordinario"* perquè si es tanca la porta, aquesta s'obre miraculosament, fet que ha passat diverses vegades.

Celebra la seva festa el dia 8 de setembre, dia de la Nativitat de Maria, i rep la visita, a la primavera, de les parròquies de Sant Miquel de Gisclareny, Sant Andreu de l'Aspà i Santa Maria de Gòsol i, a l'estiu, per Santa Anna (26 de juliol), de la de Sant Martí de Saldes.

Actualment (2016), la marededéu de Gresolet es conserva a l'església parroquial de Saldes i, una excessiva restauració ha amagat la fesomia de la imatge que va veure i ens descriu el pare Camós.

L'HOSPITALET

Segons l'autor, la imatge i el santuari també es coneixen com de Colldejou o de Roca-sança, noms ambdós amb connotacions geogràfiques. La marededéu va ser trobada per un toro i un pastor. Al tercer intent fallit de treure-la del lloc de la troballa i portar-la a una nova ubicació, es decidí aixecar-li un oratori a l'indret on ella volia quedar-se: serà l'actual santuari d'Hospitalet de Roca-sança, als peus de Coll de Jou. El nom de l'Hospitalet li ve donat per un miracle que va obrar la Mare de Déu, en salvar uns nens que s'havien estimbat amb un mul. En agraïment, els senyors de Bas, de la Cerdanya, hi van construir un casal per acollir viatgers i pelegrins.

La imatge que va veure el pare Camós era de fusta, d'uns tres pams d'alt i estava asseguda. Tant la Mare com el Nen, assegut al mig de la falda de Maria, són bastant foscos de cara. De fet, la descripció del pare Camós revela que tota la imatge era fosca: negres eren els vestits i, també, el llibre que Jesús sostenia amb la seva mà esquerra.

La festa major del santuari era per l'Anunciació (25 de març) i, cada tres anys, per sant Bernabé (11 de juny), els baganesos hi acudien en processó. Els altres dos anys aquests feien el romiat-

ge a Falgars i Gresolet, respectivament.

La capella tenia 480 dies d'indulgència (perdó dels pecats o dels càstigs associats) si hom la visitava, es confessava i combregava, en un llarg reguitzell de festivitats, entre elles, Nadal, Pasqua, Corpus, Tots Sants i Epifania. Aquest privilegi li havia estat atorgat pel papa Innocenci VI, des d'Avinyó, el 1355.

La marededéu de l'Hospitalet va ser cremada durant la guerra civil de 1936 a 1939, i només se'n conserven unes fotografies de 1934.

LA MATA

El santuari s'ubica dins la parròquia de sant Iscle i santa Victòria de Llinars de l'Aiguadora i deu el seu nom al fet que la marededéu va ser trobada per un toro de casa Moneny sota una mata de boix.

L'edifici, que l'autor veu una mica petit, hostatja una imatge de fusta, d'uns dos pams i mig, amb Maria asseguda i vestida amb una túnica groga i un mantell blau amb decoració de filigranes d'or. El Nen, assegut sobre el genoll esquerre de la Mare, porta un drap de puresa carmesí.

La festa del santuari de la Mata té lloc per la Nativitat de la Mare de Déu (8 de setembre) i, cada dissabte de maig, hi acudeixen els parroquians de Llinars en proces-

só. Els devots deixen al santuari mostres de l'agraïment pels favors rebuts per Maria en forma d'exvots de cera i altres.

LA QUAR

El pare Camós exposa la relació del santuari de la Quar amb el proper monestir de Sant Pere de la Portella: el primer va perdre la categoria de parròquia en favor del segon. Però encara va poder veure traces de l'antic conjunt parroquial: parets antigues, una torre quadrada mig derruïda i la pica on rebien el baptisme els fidels de la zona.

La imatge va ser trobada per un bou dins una cova on encara l'autor hi va veure una còpia de la marededéu i d'on els devots extreien grapats de terra que es creia tenia la virtut de curar febres.

La marededéu de la Quar és una talla de fusta, de sis pams i mig d'alçada. La Mare, asseguda en un tron amb uns caps de drac als respallers dels braços, porta una túnica vermella, mantell blau amb filigranes d'or, el cap cobert amb una toca blanca i sosté un pom daurat a cada mà. A la falda hi té el Nen, vestit amb túnica vermella i mantell blau i daurat, el qual amb la mà dreta beneeix i amb l'esquerra sosté un llibre on es pot llegir: *Iesus Christus Filius Dei*.

La seva festa se celebra el 8 de setembre, al llarg de l'any hi acudeixen en processó els fidels de les rodalies i compta amb una confraria del Sant Rosari.

Avui (2016), la marededéu de la Quar, restaurada amb poc encert i amb l'afegit de diferents elements (joies, rosaris, corones), es venera a l'església de Sant Maurici.

ELSTORRENTS

Situat dins la parròquia de sant Sadurní del Cint, deu el seu nom al torrent d'aigua que hi ha davant el santuari. La imatge va ser trobada en un bosc, el Bosc de l'Oratori, entre unes roques, prop del lloc on es va edificar la capella.

El pare Camós destaca l'antigor de la marededéu dels Torrents i la descriu com una talla de fusta, de quatre pams i un quart d'alt. La Mare, asseguda

en un tron, vesteix túnica vermella, mantell blau i toca blanca i sosté un pom daurat amb la mà dreta. El Nen, vestit amb una túnica vermella, seu sobre el genoll esquerre de Maria. Amb la mà dreta beneeix i amb l'esquerra aguanta un llibre que reposa sobre la seva falda.

La seva festa major té lloc el 8 de setembre, però al llarg de l'any, diferents processons visiten el lloc: el dilluns de les Rogatives, el primer dissabte de maig i, també, al llarg d'aquest mes, acudeixen al santuari els fidels de les parròquies veïnes de Viver, Sant Esteve de Ripoll (Sant Esteve del Pujol de Planès?), Planès, Tantellatge, Sant Martí de Montclar, Sant Sadurní de Montmajor i altres. A més de venerar la imatge, els devots acudeixen a la font anomenada de Nostra Senyora que hi ha sota la capella.

El 24 de juliol de l'any 1648, per intercessió de la Mare de Déu, la capella, el retaule i la imatge es van lliurar d'un incendi provocat per uns ciris.

ELSTOSSALS

El santuari dels Tossals va ser aixecat dins ell terme de la parròquia de Sant Martí de Capolat, a l'indret on d'antic hi havia un castell i un bou va trobar la marededéu.

La imatge, una talla de fusta de gairebé cinc pams, representa la Mare asseguda en un tron i vestida amb túnica ataronjada i mantell blau amb ornaments de plata. Cobreix el seu cap una toca blanca, sosté en la seva mà dreta un pom vermell i amb el peu esquerre aixafa un drac groc amb cap d'au. El Nen, sobre el genoll esquerre de la Mare, està dempeus i va vestit amb una túnica verda amb les vores daurades. Amb la mà esquerra sosté un llibre i li falta la dreta.

El santuari celebra la seva festa per l'Assumpció (15 d'agost) i tots els dissabtes de maig, en processó, hi acudeixen els fidels de la parròquia. El 15 d'agost i el Dilluns de la Segona Pasqua es dona almoïna de pa als romeus. Se l'invoca, molt especialment, per prevenir predregades.

Portada d'edició de 1772.-
extreta de CAMÓS, Narcís.
Jardín de María, plantado en el
Principado de Cataluña. Girona,
1772. Edició facsimil d'Àngel
Rodríguez i Pep Vila. Diputació
de Girona. Girona, 2008. Pàg. 61

QUERALT

Quer (muntanya) alt (alta), va ser el lloc on, un bou i un pastor de Vilaformiu van trobar una marededéu. El bou, escapant-se del ramat, va pujar muntanya amunt i el pastor, que el va seguir, el va trobar postrat davant una imatge de la Mare de Déu que hi havia dins una cova. El pastor la va posar al sarró i se la va emportar a Vilaformiu, però en arribar-hi el sarró era buit. L'endemà va fer el mateix i, altra vegada, el sarró va ser buit. Finalment, per tercera vegada i acompanyat per la gent de la casa, va tornar a la cova de Queralt i allà tothom va poder veure la imatge.

Un mercader de Berga, Francesc Garreta, al segle XIV, va fer edificar una capella prop del lloc de la troballa i hi va fundar un

benefici, al qual va destinar 15 lliures. El bisbe d'Urgell, Berenguer d'Erill, el 1386, va atorgar a la capella de Queralt la categoria de benefici eclesiàstic sent segurament aquest fet l'origen de l'existència de la figura del capellà-custodi del santuari.

El pare Camós descriu la marededéu de Queralt com una talla de fusta, d'uns dos pams i mig d'alçada, asseguda i molt antiga. Sota el peu esquerre la Mare hi té un bou blanc petit. El Nen, dret sobre el genoll esquerre de la Mare, porta robes daurades, amb la mà dreta beneeix i amb l'esquerra sosté un llibre blau. També descriu la riquesa de la imatge i del lloc: belles robes, casulles, frontals i quadres. Diu que la capella és molt bonica, i destaquen el curiós reixat de ferro verd del presbiteri. Al seu costat, hi troba una hostatgeria en molt bones condicions.

La festa major del santuari és el dia 8 de setembre i també són dies festius Sant Marc⁶, quan el santuari rep les processons provinents de Sant Martí d'Avià i Sant Joan de Vilada.

Segons el pare Camós, el papa Climent IV, des d'Avinyó, el 15 de juliol del segon any del seu pontificat⁷, va concedir un any i quaranta dies d'indulgència als fidels que visitessin el santuari de Queralt durant les festes cristològiques de Nadal, Circumcisió (1 de gener), Epifania (6 de gener), Pasqua, Ascensió, Corpus i Segona Pasqua; les marianes de la Nativitat (8 de setembre), Purificació (2 de febrer), Anunciació (25 de març) i Assumpció (15 d'agost) i, també, per sant Joan (24 de juny), sant Pere i sant Pau (29 de juny), el dia de la dedicació de la capella, Divendres Sant, Tots Sants (1 de novembre) i tots els diumenges de Quaresma.

Miguel de los Santos de San Pedro (1624-1630) i Pere Puigmarí i Funes (1630-1634), bisbes de Solsona, concediren 40 dies d'indulgència als devots que reuessin cinc paternostres i cinc avemaries i, altres quaranta, als qui cantessin o escoltessin cantar els goigs en honor a la Mare de Déu de Queralt.

Dels molts miracles i les gràcies que la Mare de Déu de Queralt ha obrat al llarg dels anys, el pare Camós recull el cas del noble Galceran de Peguera i la seva muller Beatriu de Sorribes⁸, els quals, pujant a Queralt, van estimar-se amb el seu cavall. La Mare de Déu va salvar-los d'una mort segura i, agraïts, van regalar un quadre al santuari.

A manera de conclusió

La devoció a la Mare de Déu és antiga. Els quatre evangelis canònics, especialment els de sant Mateu i sant Lluc, així com també diversos apòcrifs, entre aquests el *Protoevangeli de sant Jaume*, fan referència a la vida de Maria tot relacionant-la amb la de Jesucrist.

El gran impuls a la devoció mariana prové d'Orient. Els concilis de Nicea (431) i Calcedònia (451) varen definir que Maria era *Theotokos*, o sigui, Mare de Déu. També, seguint els models orientals, es va imposar en l'art la manera de representar Maria en majestat amb el Fill assegut a la seva falda, com a *Sedis sapientiae*.

El gran nombre d'esglésies, ermites i capelles dedicades a la

Mare de Déu que trobem a Catalunya són una bona mostra de les antigues arrels de la nostra devoció mariana, arrels que van enfortir personatges com sant Bernat de Claravall (segle XII) i sant Bonaventura (segle XIII) els quals van escriure sobre la protecció maternal de Maria i la seva cooperació en l'obra redemptora de Jesucrist, respectivament. En aquesta mateixa època, cistercencs i canonges agustinians, entre altres, dedicaven totes les seves esglésies monàstiques a la Mare de Déu. Fruit d'això hi haurà un gran creixement del culte marià i, també, una necessitat de disposar d'imatges: serà llavors quan es tallaran i esculpiran moltes marededéus.

L'obra del pare Narcís Camós, tantes vegades esmentada, *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*, és el primer intent que coneixem de fer un estudi/inventari del culte marià a casa nostra.

Tal i com pertoca al seu temps, va ser escrit en castellà i, entre altres aspectes introductoris, està prologat pel mateix autor que re-

coneix que totes les imatges estudiades havien sigut amagades i s'havien trobat "*después de la turbolencia morisma que padeció el Principado de Cataluña*". I aquestes troballes són recollides pel pare Camós en forma de rondalles i relats, històries, per cert, molt semblants entre elles. La imatge és trobada per un animal (toro, bou, corb) que, amb un comportament estrany, atreu l'atenció d'un pastor. Quan es vol treure la imatge del lloc de la troballa aquesta manifesta, també amb fets prodigiosos, la seva voluntat de quedar-s'hi. Llavors, se li erigeix allà mateix un espai de culte. Alguns autors, com Joan Amades, identifiquen els elements d'aquestes narracions amb la pervivència d'antics cultes pagans. Així, el bou i el toro, animals que sovintegen en aquestes narracions, són vistos com a velles divinitats de la muntanya i se'ls relaciona amb antics cultes a Júpiter i, els indrets solitaris on s'aixequen els santuaris, se'ls identifica amb antics llocs de culte pagans. Altres autors, com Joan

Prats, expliquen la proliferació de santuaris marians en zones rurals com una forma de cristianització del territori, sense oblidar les funcions que duen a terme: de reforçament de la identitat local i de creació d'un espai lúdic i de diversió, entre altres.

El llibre escrit pel pare Camós s'ha d'entendre en el context d'una societat extraordinàriament influenciada per l'església catòlica. L'autor escriu un llibre religiós, un discurs evangelitzador orientat a potenciar la devoció i les creences marianes, però amb un gran valor documental, ja que ens ajuda a conèixer un patrimoni que, en alguns casos, no ha arribat als nostres dies.

Notes

1. Com a complement/ampliació d'aquest article, podeu consultar L'Erol número 112 (2012) dedicat als santuaris marians berguedans.
2. CAMÓS, Narcís. *Jardín de María*. Pròleg del Dr. Eduard Junyent. Editorial Orbis. Barcelona, 1949.
3. CAMÓS, Narcís. *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*. El bisbat d'Urgell. Pròleg de Jor-

di Abella i Pons. Garsineu Edicions. Tremp, 1992.

4. CAMÓS, Narcís. *Jardín de María*, plantado en el Principado de Cataluña. Girona, 1772. Edició facsimil d'Àngel Rodríguez i Pep Vila. Diputació de Girona. Girona, 2008.
5. CAMÓS, Narcís. *Jardín de María plantado en el principado de Cataluña*. Gogistes Tarragonins. Tarragona, 1999.
6. Fem notar que el pare Camós no pot recollir el vot de poble que fa Berga per sant Marc ja que la seva visita al santuari és anterior en gairebé 40 anys al 1687, data de la plaga de llagosta i del vot de poble suara esmentat.
7. En aquesta dada, creiem que el pare Camós s'equivoca perquè, de ser certa, ens portaria a 1267, quan encara faltaven uns quaranta anys pel cisma d'Avinyó. Podria tractar-se del papa Climent VI i, en aquest cas, la data de concessió seria el 1344. De ser certa, endarreria la construcció dels santuaris de Queralt a la primera meitat del segle XIV.
8. Creiem que eren els habitants de la casa de la plaça de sant Joan que es coneix com a palau dels Peguera. Futurs estudis confirmaran aquesta hipòtesi.

M. Dolors Santandreu i Soler

Sol·licita gratuïtament

AUDITORIA DEL TEU PARC D'IMPRESSIÓ

Ajusta el cost de les impressions a les teves necessitats, deixa de pagar allò que no utilitzes

REMSA

RICOH Corporate Partner

C/Barcelona 88, 08242 Manresa | 93 878 42 90 | www.remsasl.com | comercial@remsasl.com